

Quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường ở Việt Nam

Lê Kim Nguyệt¹

¹ Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội.
Email: lekimguyet0111@gmail.com

Nhận ngày 14 tháng 4 năm 2017. Chấp nhận đăng ngày 19 tháng 5 năm 2017.

Tóm tắt: Quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường là một trong những hoạt động quan trọng nhằm hạn chế, ngăn ngừa ô nhiễm tại các làng nghề. Việc quy hoạch làng nghề ở Việt Nam ngày càng được quan tâm và từng bước được quy phạm hóa. Khôi phục và phát triển làng nghề góp phần to lớn trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn ở các tỉnh của nước ta. Điều này giúp cho kinh tế của các địa phương có những chuyển biến tích cực và đạt được nhiều thành tựu đáng khích lệ. Tuy nhiên, nhiều quy hoạch phát triển làng nghề còn chưa gắn với kiểm soát môi trường; từ đó tình trạng ô nhiễm, suy thoái môi trường tại các làng nghề xảy ra rất phổ biến và kéo theo nhiều hệ lụy khác.

Từ khóa: Làng nghề, quy hoạch, kiểm soát, ô nhiễm môi trường, Việt Nam.

Phân loại ngành: Luật học

Abstract: More and more attention has been paid to the planning of craft villages linked with controlling environmental pollution, which is one of the important activities to minimise and prevent pollution in the villages. The planning has also been increasingly institutionalised. The restoration and development of craft villages have made sizable contributions to the industrialisation and modernisation of agriculture and rural areas in Vietnam's provinces. This helps the creation of positive changes in the localities, which reap encouraging results. However, the planning of many craft villages has not been linked with controlling environmental pollution, which has led to the popularly seen environmental pollution and degradation in the villages. The situation has resulted in various consequences.

Keywords: Craft villages, planning, control, environmental pollution, Vietnam.

Subject Classification: Jurisprudence

1. Mở đầu

Trong những năm qua, Đảng và Nhà nước đã quan tâm, chỉ đạo công tác kiểm soát ô nhiễm tại các làng nghề. Năm 2011, Quốc hội khóa XIII đã thông qua Nghị quyết số 19/2011/QH13 về kết quả giám sát và đẩy mạnh việc thực hiện chính sách, pháp luật về môi trường tại các khu kinh tế, làng nghề. Chính phủ đã ban hành Nghị quyết số 35/NQ-CP về một số vấn đề cấp bách trong lĩnh vực bảo vệ môi trường, trong đó ô nhiễm môi trường làng nghề được xác định là một trong những vấn đề cấp bách cần được kiểm soát. Ngày 11 tháng 4 năm 2013, Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030, thể hiện quyết tâm của Nhà nước trong công tác quy hoạch đối với các làng nghề, nhằm thực thi các yêu cầu của Đảng, của Quốc hội [1]. Vào nửa cuối năm 2013, hầu hết Ủy ban nhân dân các tỉnh trong cả nước đều đã ban hành Kế hoạch thực hiện Đề án trên. Các yêu cầu đối với việc quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường đã được quy định tương đối cụ thể trong các văn bản này, bao gồm: tập trung chỉ đạo, phát huy cao vai trò, trách nhiệm và tăng cường sự phối hợp của các cấp, các ngành, các tổ chức, cá nhân nhằm triển khai thực hiện hoàn thành các mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp chủ yếu của Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030 của Chính phủ; thực hiện các nội dung của đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề phù hợp với định hướng phát triển kinh tế - xã hội, quy hoạch bảo vệ môi trường của tỉnh và thực trạng sản xuất của các làng

nghề [2], [5]. Bài viết này đề cập vấn đề quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường ở Việt Nam hiện nay.

2. Mục đích của quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường

Thứ nhất, quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường nhằm mục đích phòng ngừa và hạn chế tối đa những tác động tiêu cực gây ảnh hưởng xấu cho môi trường làng nghề. Đối với hoạt động kiểm soát ô nhiễm môi trường ở làng nghề, việc phòng ngừa đóng vai trò rất quan trọng. Các hoạt động của làng nghề cần phải được kiểm soát ngay từ đầu, khi chưa xảy ra ô nhiễm môi trường, suy thoái môi trường hay sự cố môi trường. Bởi, khi môi trường làng nghề đã bị ô nhiễm thì việc giải quyết hậu quả sẽ trở nên vô cùng khó khăn và phức tạp. Chi phí cho việc khắc phục, phục hồi môi trường ở làng nghề sẽ rất lớn và để lại hậu quả lâu dài cho môi trường thiên nhiên, gây hại cho sức khỏe của cộng đồng dân cư trong khu vực làng nghề.

Thứ hai, quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường nhằm khắc phục những hậu quả do các hoạt động của làng nghề gây ra ở Việt nam. Thực tế cho thấy, ngay cả trường hợp các quy định về quy hoạch làng nghề được ban hành hoàn chỉnh nhất hay các chủ thể tiến hành hoạt động ở làng nghề cũng như chính quyền và người dân thừa nhận, thực hiện tất cả các biện pháp tốt nhất để kiểm soát ô nhiễm môi trường làng nghề, thì tình trạng ô nhiễm, suy thoái hay sự cố vẫn có thể xảy ra vì những nguyên nhân khách quan, chủ quan khác nhau. Do vậy, mục đích ban hành quy định về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm còn nhằm vào việc

xử lý và khắc phục hậu quả, phục hồi môi trường ở làng nghề khi nó đã và đang xảy ra. Với ý nghĩa quan trọng đó, quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường còn là việc thực hiện các giải pháp nhằm hạn chế đến mức tối đa những rủi ro có thể gây ra cho môi trường làng nghề.

Thứ ba, quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường góp phần duy trì và phát triển bền vững kinh tế làng nghề. Các hoạt động của làng nghề có thể làm ảnh hưởng đến chất lượng môi trường nước, gây ô nhiễm môi trường đất hay làm cho môi trường không khí trở nên tồi tệ... Quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường nhằm hạn chế những tác động tiêu cực, khắc phục và xử lý các hậu quả do các hoạt động của làng nghề gây ra đảm bảo an ninh sinh thái ở khu vực làng nghề, kết hợp hài hòa giữa phát triển kinh tế làng nghề với vấn đề an sinh xã hội, theo đuổi mục tiêu phát triển bền vững.

Với những mục đích nêu trên, quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường cần phải không gây cản trở các hoạt động của làng nghề, không gây khó khăn khi áp dụng các biện pháp nhằm thúc đẩy sự phát triển kinh tế làng nghề; phải tuân theo những nguyên tắc của pháp luật bảo vệ môi trường; phải tuân thủ và góp phần thực thi nghĩa vụ của Việt Nam với tư cách là thành viên của các điều ước quốc tế có liên quan đến kiểm soát ô nhiễm môi trường nói chung.

3. Các quy định về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường

Để xây dựng quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường cần căn cứ vào Điều 70 của Luật Bảo vệ môi trường năm 2014, bao gồm: quy hoạch, xây dựng,

cải tạo và phát triển làng nghề phải gắn với bảo vệ môi trường, trong đó kiểm soát ô nhiễm đóng vai trò quan trọng.

Bên cạnh đó, để thực hiện tốt quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường, cần căn cứ vào các văn bản dưới luật như: Nghị định số 66/2006/NĐ-CP ngày 07 tháng 7 năm 2006 của Chính phủ về Phát triển ngành nghề nông thôn; Thông tư số 116/2006/TT- BNN ngày 18 tháng 12 năm 2006 của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn hướng dẫn thực hiện một số nội dung của Nghị định số 66/2006/NĐ-CP của Chính phủ; Thông tư số 07/2007/TT-BTNMT ngày 03 tháng 7 năm 2007 của Bộ Tài nguyên và Môi trường hướng dẫn phân loại và quyết định danh mục cơ sở gây ô nhiễm môi trường cần phải xử lý; Quyết định số 577/QĐ-TTg ngày 11 tháng 4 năm 2013 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030 và Công văn số 2436/BTNMT-TCMT ngày 26 tháng 6 năm 2013 của Bộ Tài nguyên và Môi trường về việc triển khai thực hiện Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề.

4. Hạn chế trong việc thực hiện quy hoạch làng nghề gắn với bảo vệ môi trường

Mặc dù đã có nhiều Chỉ thị, Nghị quyết của Đảng, Nhà nước về phát triển làng nghề gắn với xử lý ô nhiễm môi trường, song trên thực tế, việc xây dựng quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường ở Việt Nam vẫn còn một số hạn chế như sau:

Thứ nhất, chưa có sự phối hợp với các quy hoạch của các ngành khác; quy hoạch bảo vệ môi trường được lập ở các cấp khác nhau từ vùng đến địa phương, từ ngành đến phân ngành thiếu tính kết nối. Sự lặp lại

hoàn toàn nội dung nhiệm vụ lập quy hoạch ở các cấp khác nhau là chưa hợp lý. Thiếu phân định rành mạch, kết nối đồng bộ nội dung nhiệm vụ dẫn đến trường hợp quy hoạch được lập với nội dung chung chung, thiếu rõ ràng, hoặc nếu có đi vào cụ thể thì dễ rơi vào tình trạng tự phát, duy ý chí. Do vậy, các quy hoạch thường thiếu thống nhất với nhau ngay trong cùng một vùng hoặc một ngành, ở các địa bàn, địa phương khác nhau; đồng thời gây ra những khó khăn, vướng mắc trong quá trình lập, thẩm định, phê duyệt và tổ chức thực hiện các quy hoạch. Hơn nữa, quy hoạch làng nghề của các địa phương còn mang tính chất cục bộ; chưa có sự phối hợp giữa các địa phương với nhau; đôi khi chỉ với mục đích giải quyết những bất cập tạm thời mang tính thời sự. Điều này đi ngược lại với ý nghĩa của việc quy hoạch bởi nếu không đồng bộ và tự phát thì quy hoạch chỉ làm cho môi trường trở nên xấu hơn và vấn đề ô nhiễm, suy thoái hay sự cố vẫn không thể giải quyết một cách triệt để.

Thứ hai, chưa có một cơ chế pháp lý phù hợp nhằm nâng cao vai trò của quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường, đồng thời cũng chưa tạo ra những điều kiện thuận lợi cho công tác này được đảm bảo thực hiện. Quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường vẫn còn bị xem nhẹ, chưa được thực hiện nghiêm túc trên thực tế, chưa có chế tài nghiêm khắc để răn đe.

5. Giải pháp hoàn thiện các quy định về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường

Một là, cần quy định cụ thể, rõ ràng về đối tượng, phạm vi, mục đích, nội dung quy hoạch và yêu cầu đối với quy hoạch làng

nghề. Quy hoạch cần được lập có tính chiến lược, bao quát cao, không tản mạn, đúng trọng tâm, trọng điểm, có chiều sâu.

Hai là, trong quá trình lập quy hoạch làng nghề, cần khắc phục tính cục bộ của các địa phương, phối hợp tốt hơn giữa các chủ thể của Nhà nước để hành động của Nhà nước đồng bộ hơn và dễ nhận biết hơn. Giữa các địa phương phải có sự phối hợp chặt chẽ với nhau để quy hoạch được lập có tính đồng bộ, linh hoạt và có thể giải quyết một cách triệt để các vấn đề ô nhiễm, suy thoái hay sự cố môi trường ở các khu vực làng nghề.

Ba là, cần xây dựng cơ chế pháp lý phù hợp nhằm nâng cao vai trò của quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường, đồng thời tạo điều kiện thuận lợi cho công tác này được đảm bảo thực hiện trên thực tế. Sự đồng thuận về lợi ích chung trong dài hạn phải được thể hiện rõ trong quy hoạch, để mọi chủ thể đều tuân thủ các quy định về quy hoạch làng nghề.

Bốn là, cần cụ thể hóa các văn bản quy phạm pháp luật về quy hoạch làng nghề gắn với kiểm soát ô nhiễm môi trường và cần được thực hiện trong thời gian sớm nhất.

Năm là, quy hoạch làng nghề cần bám sát thực tế, chú trọng nhiều hơn đến thực trạng ô nhiễm môi trường tại các làng nghề nhằm thu hút được sự tham gia của nhiều đối tác, tạo ra sự đồng thuận về tầm nhìn quy hoạch của nhiều chủ thể, đồng thời đẩy mạnh hơn nữa vấn đề truyền thông trong lĩnh vực này.

6. Kết luận

Quy hoạch làng nghề cần gắn với kiểm soát tốt ô nhiễm môi trường. Tuy nhiên, để thực hiện tốt quy hoạch làng nghề, cần tăng cường mạnh mẽ công tác bảo vệ môi trường

làng nghề trong quản lý và phát triển làng nghề trên phạm vi toàn quốc; ngăn chặn việc phát sinh các làng nghề ô nhiễm môi trường mới; từng bước khắc phục, cải thiện tình trạng ô nhiễm môi trường tại các làng nghề; bảo vệ sức khỏe và nâng cao chất lượng cuộc sống dân cư; hoạch định một chiến lược quy hoạch và thực hiện pháp luật về bảo vệ môi trường cho các hoạt động làng nghề một cách tổng thể, toàn diện, hợp lý và nhất quán.

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Hoàng Ánh (2013), “Triển khai thực hiện Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề”, Tạp chí *Môi trường*, số 8.
- [2] Kim Quốc Chính (2013), “Cần đổi mới hệ thống quy hoạch ở Việt Nam”, Tạp chí *Kinh tế và Dự báo*, số 8.
- [3] Nguyễn Khắc Kinh (2013), “Bàn về việc lập quy hoạch trong lĩnh vực bảo vệ môi trường ở Việt Nam”, Tạp chí *Môi trường*, số 9.
- [4] Ủy ban Nhân dân tỉnh Quảng Bình (2013), *Quyết định số 2331/QĐ-UBND ngày 23 tháng 9 năm 2013 về việc Kế hoạch triển khai Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030 trên địa bàn tỉnh Quảng Bình*, Quảng Bình.
- [5] Ủy ban Nhân dân tỉnh Phú Yên (2013), *Kế hoạch số 86/KH-UBND ngày 06 tháng 9 năm 2013 về Kế hoạch thực hiện Đề án tổng thể bảo vệ môi trường làng nghề đến năm 2020 và định hướng đến năm 2030 trên địa bàn tỉnh Phú Yên*, Phú Yên.